

Edukační činnost je nedílnou součástí dění v muzeu. To musí využívat a opírat se o veškeré dostupné legislativní dokumenty, které ho nejen opravňují, ale především mu ukládají povinnost využívat jeho edukační potenciál. Na muzejním pedagogovi pak stojí velká míra odpovědnosti a umění využít všech kompetencí a veškerých dostupných prostředků, aby připravil kvalitní edukační programy, které budou postaveny na zprostředkování pomocí nejvhodnějších výukových metod a budou prezentovány vhodnými zprostředkovateli. Potenciál muzejní edukace je ze strany formálního vzdělávání do určité míry opomíjen a je třeba, aby muzeum prostřednictvím muzejních pedagogů a všech pracovníků podílejících se na edukační činnosti ukázalo, že na poli neformálního ale i formálního vzdělávání má muzejní edukační činnost nezastupitelné místo. Muzeum prostřednictvím sbírkových předmětů umožňuje poznání, které napomáhá k socializaci všech věkových i sociálních skupin návštěvníků.

Educational activities are an integral part of the events at the museum. It must use and rely on all available legislative documents that not only allow it, but also oblige it to use its educational potential. A large amount of responsibility and ability to use all competences and all available resources to prepare high-quality educational programs that will be built on mediation using the most appropriate teaching methods and will be presented by appropriate agent lies with the museum pedagogue. The potential of museum education is to a certain extent neglected from the view of formal education and it is needed for museum using museum pedagogues and all staff involved in educational activities to show that in the areas of informal as well as formal education museums play irreplaceable role. Museum through collections of items provides knowledge that contributes to the socialization of all age and social groups of visitors.

Jitka Pešková

Muzeum a jeho edukační potenciál

Muzea se stále více proměňují a jejich vzdělávací úloha se stává nedílnou součástí jejich činnosti. Muzejní pedagogika se tedy konečně stává jejich progresivní součástí. Vzdělávací úloha muzea je upevňována nejen orientací na své stálé návštěvníky, ale též na získání potenciálního návštěvníka. To lze činit nabídkou kvalitních edukačních aktivit, které budou mít za cíl vzdělání a potěšení ze získávání nových poznatků zábavnou formou. Kontexty pro výuku v muzeu nejsou stejné jako ve školním prostředí, kde probíhá běžná edukační činnost.

Muzeum je místo podívané, vizuálních vjemů prostředí, které je bohaté a může být pro návštěvníky překvapivé. Jedním z klíčových rozměrů vznikajících v muzeu je sofistickovanější pochopení složitých vztahů mezi kulturou, komunikací, vzděláním a identitou, které budou podporovat nový přístup k muzejnímu publiku¹. Je tedy v zájmu muzea, aby výchovně-vzdělávací činnost v dnešní době probíhala prostřednictvím muzejní pedagogiky. „*Vymezení soudobé muzejní pedagogiky je velmi široké, a to jak ve vztahu ke zprostředkovanému obsahu učení, jež vychází z nejrůznějších typů muzeí zastupující všechny oblasti lidské kultury i přírody, tak z hlediska rozmanitého spektra muzejního publika i z pohledu procesuálního*“². Muzeum má právě díky muzejní pedagogice možnost stát se plnohodnotným partnerem školám v rámci edukačního procesu, vzhledem k faktu, že jde o moderní interdisciplinární obor vycházející jak z muzeologie, tak pedagogiky. Respektuje současné psychologické, sociologické, filozofické a komunikační aspekty. Právě proto je vhodné, aby edukační činnost v muzeu plnila funkci doplňkovou k formálnímu vzdělávání. Muzejní pedagogika nezapomíná ani na ostatní cílové skupiny, jako jsou např. laická i odborná veřejnost, rodiny s dětmi či senioři. Zde muzeum plní funkci smys-

luplného trávení volného času s přidanou hodnotou neformálního vzdělávání.

Většina muzeí již pochopila, že v dnešní velké konkurenci na poli neformálního vzdělávání a trávení volného času musí předložit kvalitní nabídku nejen vzdělávacích programů pro školy, ale též aktivity pro volný čas, které budou mít edukační charakter a zároveň budou obsahovat zážitek, tudíž zanechávat v návštěvníkovi emoce, pro které se bude do muzea opakovaně vracet. Taková nabídka musí být široká a to jak po stránce výběru edukačních aktivit, tak po stránce zaměření se na široké spektrum cílových skupin.

Dokumenty podporující vzdělávací potenciál muzea

Pro upevnění pozice na poli neformálního vzdělávání se muzea opírají o dokumenty podporující jejich vzdělávací potenciál. Potenciál muzea je podpořen celou řadou dokumentů, které vzešly z kulturní a školské politiky. Jedním z nejdůležitějších dokumentů je **Státní kulturní politika České republiky 2009-2014**, kterou schválila vláda svým usnesením č. 1452 ze dne 19. listopadu 2008. Koncepce státní kulturní politiky na léta 2009-2014 si stanovuje čtyři základní cíle. Muzea se mohou opírat např. o cíl 2 „Občanská dimenze-rozvoj osobnosti“. Tento cíl „představuje záměr posílit vliv kultury v oblasti vzdělávání a obohacování života jednotlivých občanů, dospělých i dětí.“³. Ministerstvo kultury v tomto dokumentu hovoří o nutnosti zapojení kulturních institucí. Dalším dokumentem je **Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví na léta 2009-2014** (koncepce rozvoje muzejnictví). Byla zpracována na základě výše zmíněné státní kulturní politiky. Opomenout nelze

¹ HOOPER-GREENHILL Eileen, *Museums and Education: purpose, pedagogy, performance*. London: Routledge, 2007, s. 1-4.

² JAGOŠOVÁ, Lucie, JÚVA Vladimír, MRÁZOVÁ Lenka. *Muzejní Pedagogika: Metodické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1.vyd. Brno: Paido, 2010. s. 98.

³ Ministerstvo kultury České republiky. *Koncepce státní kulturní politiky na léta 2009-2014*. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2008. s. 12.

ani jeden ze základních legislativních dokumentů, **zákon č. 122/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o ochraně sbírek muzejní povahy** a o změně některých dalších zákonů. Zde jsou vazby vzdělávání zmíněny již základním vymezením pojmů. Muzeum je povinno poskytovat veřejné služby, které „slouží k uspokojování kulturních, výchovných, vzdělávacích a informačních potřeb veřejnosti“.⁴ Z dalších dokumentů, o které se musí muzeum opírat, je **Profesní etický kodex Mezinárodní rady muzeí (ICOM)**, ten nemá právní závaznost, ale vzhledem k jejímu přijetí je chápán jako základ pro fungování v muzejním prostředí. Zde je zmíněna výchovná a společenská role muzea. Muzeum má „využít každé příležitosti, aby plnilo svoji výchovnou roli pro všechny vrstvy populace nebo specifické skupiny“⁵. Co se personálu potřebného pro edukační aktivity týče, muzea se též mohou opírat o etický kodex ICOM, zde uvedeno: „tam, kde to program nebo orientace muzea vyžadují, je vhodné zajistit personál s příslušným odborným a pedagogickým vzděláním“.⁶ Každé muzeum bude samozřejmě implementovat dokumenty vytvořené krajem a městem, ve kterém muzeum působí.

Výchovně-vzdělávací činnost v muzeu

Muzejní pedagogika se snaží v rámci komunikace „zprostředkovat návštěvníkům (muzejnímu publiku) informace, obsahy a významy vystavených objektů, navodit cestu k možným různým interpretacím daných obsahů objektů. Muzejní pedagogika tedy usiluje v maximální srozumitelné míře přiblížit muzejní výstavu a expozice co nejdříve okruhu návštěvníků při zachování kvalitního obsahu sdělovaných informací.“⁷ Zprostředkovateli edukačních služeb jsou muzejní pedagogové, lektori, průvodci, ale též odborní pracovníci muzea či dobrovolníci. Neměli by být opomenuti dozorcí, ti sice neprovádějí edukační činnost, ale přicházejí s návštěvníky do každodenního kontaktu. Problematikou rozdělení edukačních pracovníků se v dnešní

době u nás zabývá např. Lucie Jagošová. Správné vymezení pozic zprostředkovatelů edukačních služeb je pro edukační činnost v muzeu důležité.

Dozorci dohlíží na vymezený prostor, ve kterém napomáhají v případě potřeby návštěvníkům v orientaci. Musí být schopni sdělit návštěvníkům základní informace o expozici či výstavě. Dbají na bezpečnost exponátů a samotných návštěvníků. Jsou schopni ovládat technická zařízení, která jsou v jejich kompetenci. Dozorci je povinen znát krizové plány včetně únikových cest a ví, co je jeho povinností v krizové situaci. Je schopen poskytnout první pomoc.

Průvodci vedou skupinu návštěvníků po zadané trase. To většinou činí s výkladem. Jsou schopni odpovídat na základní dotazy týkající se expozice či výstavy. Tuto činnost provádí v českém jazyce, ale měli by ji být schopni provádět alespoň v jednom cizím jazyce. Průvodce musí mít hlubší odborné znalosti o expozicích a výstavách, ve kterých působí. Měl by mít základní organizační schopnosti.

Lektor realizuje edukační program, který mu byl připraven muzejním pedagogem. Lektor již musí mít znalost pedagogických postupů, které jsou v muzeu využívány a samozřejmě prohloubenou znalost prezentovaného tématu.

Muzejní pedagog stojí nad všemi výše zmíněnými profesemi. Jeho úkolem je zaškolit a instruovat dozorce. Dále pak připravit průvodcovské texty a sylaby pro průvodce a též průvodce zaškolit a instruovat. Pro lektory připravuje edukační programy, které musí být schopen u programů pro žáky a studenty navázat na Rámcový vzdělávací program. Muzejní pedagog by se měl podílet na koncepci příprav jak expozic, tak výstav a samozřejmě edukačních i didaktických materiálů a doprovodných akcí. Nedílnou součástí jeho práce je evaluace veškeré výchovně-vzdělávací činnosti. Realizuje výzkumnou činnost a měl by se stále ve svém oboru vzdělávat a to např. formou účasti na odborných konferencích. Od muzejního pedagoga se očekává též odborná publikační činnost.⁸ Muzejní pedagog by si měl vždy položit základní otázky a jasně si na ně odpovědět.

- Co má obsahovat výchovně-vzdělávací činnost v muzeu?
- Kdo je kompetentní edukační činnost provádět?

- Jakými pedagogickými metodami bude nevhodnější tuto činnost provádět?
- Pro jaké cílové skupiny je edukační činnost určena?
- Rozumí edukátoři vybraným skupinám tak, aby byli schopni reflektovat na jejich potřeby?
- Jakými metodami bude prováděna evaluace edukačních programů, aby byla dostatečná zpětná vazba?⁹

Studenti jsou vyškoleni muzejním pedagogem např. v rámci jejich studia či jejich dobrovolnické činnosti. Jsou nápomocní při tvorbě vzdělávacích programů, pracovních listů či sešitů. Dále mohou vykonávat práci průvodce či lektora.

Dobrovolníci jsou vyškoleni muzejním pedagogem pro práci s návštěvníky. Účastní se jako edukátoři jak výchovně-vzdělávacích programů i doprovodných akcí, tak se mohou podílet na tvorbě samotných programů, pracovních listů či didaktických pomůcek. To činí ve svém volném čase bez nároku na finanční odměnu.¹⁰

Pro muzeum a jeho kvalitní edukační činnost je vymezení kompetencí pracovníků, kteří přicházejí do styku s návštěvníkem velmi důležité. Muzejní pedagog by se měl podílet na jejich výběru a být zodpovědný za jejich další profesní rozvoj. Edukační program může být sebelépe sestaven, dobře nabídnut, jestliže však není profesionálně a zajímavě prezentován, celá práce může být zbytečná. Správný výběr pracovníků podílejících se na edukační činnosti by měl být v prvořadém zájmu muzea. Pracovník pověřený edukační činností musí znát a rozumět cílové skupině, které program prezentuje. Musí ji svou osobou zaujmout. Záleží na něm, zda program bude uživateli kladně přijat. Jestliže tomu tak bude, ti se pak budou vracet a těšit se na další návštěvu. Nedílnou součástí úspěchu je potřebná vzdělanost těchto pracovníků. „Vzdělávání zaměstnanců je důležitým úkolem s významnými marketingovými důsledky. Zaměstnanci, kteří se věnují návštěvníkům, by měli být školeni v prozákaznické orientaci. Pokud je personál nezodpovědný nebo lhostejný, bude generovat negativní vnímání a celá instituce by mohla být posuzována jako nehodná návštěvy“¹¹.

⁴ Česká republika. Zákon č. 122/2000 ze dne 7. dubna 2000 o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 36, s. 1686-1691.

⁵ Mezinárodní rada muzeí (ICOM). *Profesní etický kodex ICOM pro muzea*. [online]. Paříž: Mezinárodní rada muzeí (ICOM), 2006. s. 10. [cit. 2013-08-20]. Dostupný z WWW <http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-czech/pdf/eticky_kodex/ICOM_eticky_kodex.pdf>.

⁶ Ibidem s. 10.

⁷ JAGOŠOVÁ, Lucie, MRÁZOVÁ, Lenka. K rozšíření výuky muzejní pedagogiky na muzeologii Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. In *Acta musealia Supplementa 2007: Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola Zlín 20 – 21. března 2007*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2007, s. 15.

⁸ JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA Vladimír, MRÁZOVÁ Lenka. *Muzejní Pedagogika: Metodické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1.vyd. Brno: Paido, 2010. s. 147.

⁹ PEŠKOVÁ, Jitka. *Vzdělávací strategie Jihočeského muzea v Českých Budějovicích*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2013. Magisterská diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Lenka Mrázová. s. 22.

¹⁰ Ibidem s. 29.

¹¹ KOTLER, Neil G., KOTLER, Philips, KOTLER, Wendy I. *Museum marketing & strategy: Designing Missions, Building Audience, Generating Revenue & Resources*, 2008, s. 104-105.

Edukačním pracovníkům by však neměly chybět ani osobnostní vlastnosti. Jsou jimi např. otevřenost, empatie, radost ze společenského styku s lidmi z různých sociálních i věkových skupin, laskavost, organizační schopnosti, schopnost pro bezkonfliktní řešení krizových situací a především schopnost sebereflexe. Edukační pracovníci muzea musí být vybaveni kompetencemi a schopnostmi.

- **Odborné kompetence:** znalost muzejní pedagogiky, základní znalosti z muzeologie, jazykové znalosti, ovládnutí techniky, praktické zkušenosti s vedením skupin.
- **Vlastní kompetence:** zejména empatie, pozitivní myšlení, tvořivost, pružnost, vytrvalost, motivační způsobnost.
- **Metodické kompetence:** organizační schopnosti, komunikační schopnosti se všemi cílovými skupinami.
- **Oborové kompetence:** mimouniverzitní doplňkové vzdělávání např. muzejní pedagogika, účast na odborných diskusích a konferencích, stáže, kurzy, realizace výzkumné činnosti, odborná publikační činnost.¹²
- **Schopnost podpory kreativity.** Probuzení spontánnosti a docílení aktivní činnosti je cestou k uvolnění a uvědomění si tvůrčí síly jedince.
- **Schopnost podpory skupinového vzdělávání.** Posílení pocitu sounáležitosti, podněcování ke společnému jednání. Zprostředkování zážitku skupiny, ale též posilování samostatnosti členů skupiny.
- **Schopnost rozvoje komunikace.** Edukátor musí být schopen odbourání komunikačních bariér. Tím pak bude lépe možno docílit podpory k vzájemnému dialogu.
- **Schopnost usnadnění účasti na kulturním životě.** Vzbudit zájem o kulturní uplatnění. Přístup ke kultuře jako k životnímu stylu.¹³

Vybrané výukové metody vhodné při edukaci v muzeu

Výukové metody jsou metodickou podporou edukačních pracovníků a to především lektorů a samozřejmě muzejních pedagogů. Jde o jejich základní vybavenost potřebnou

pro edukační činnost. Výukových metod je celá řada, ne však všechny jsou vhodné pro edukační činnost v muzeu. Muzejní pedagog musí vybrat takové výukové metody a jejich kombinace, které budou vhodné pro danou aktivitu. Nesmí však zapomínat, že lektor výukovou metodu musí umět praktikovat.

Objektové učení je metoda, pro kterou má muzeum ideální podmínky. Takové, že nemá větší konkurenci. Jedním z cílů objektového učení je zpřístupnit sbírkové předměty, které jsou nositeli informací. Kontext předmětu, nacházející se v muzeu, se objasňuje v historii, v jeho vlastním příběhu. Originál v podobě sbírkového předmětu má hodnotu jedinečnosti, umožňuje pochopit hodnotu předmětu, která je v čase proměnlivá. „*Cílem objektového učení je umožnit návštěvníkům, zejména dětem a mladým lidem, porozumět tomu, co a proč muzeum uchovává ve svých sbírkách a vystavuje ve stálých expozicích.*“¹⁴ Objektové učení vychází z konstruktivistické pedagogiky a opírá se o výchovu ke kritickému myšlení. Je důležité si uvědomit, že lidské poznání není nikdy izolované, člověk vždy vychází ze svých zkušeností a představ. Edukační proces v muzeu by měl sloužit k utváření kritického ducha, schopnosti klást otázky a především si utvářet vlastní úsudek. Objektové učení využívá všech smyslů k pozorování, tvoření hypotéz, hodnocení a shromažďování informací, které slouží k interpretaci nejen daných sbírkových předmětů, ale též k pochopení historických kontextů.

Kritické myšlení je velmi vhodná a v dnešní době propagovaná metoda. Jde o komplexní výukovou metodu, která vychází z koncepce konstruktivistické psychologie a pedagogiky. Člověk nepřebírá hotové poznatky, ale konstruuje je na základě dřívějších zkušeností a znalostí. Dalším velmi významným hlediskem kritického myšlení je zohlednění osobního způsobu myšlení, hledání cest vlastního učebního procesu. Tak je umožněno žákovi reflektovat a zlepšovat své individuální způsoby myšlení a tedy učení se. Při této metodě dochází k „*synkritickému poznávání světa (ve smyslu J. A. Komenského), tj. k osvojování a propojování analogických jevů.*“¹⁵ Kritické myšlení je tedy třeba chápat „*jako činnost, nástroj, který pomáhá žákům přejít od povrchního k hloubkovému učení, k odhalování souvislostí, k porozumění učivu a k vlastním závěrům*“¹⁶. Je respektováno

myšlení dítěte a jeho pohled na svět. Jde o třífázový model učení, kde jde nejen o myšlenkové procesy, ale též o rozhodování, tedy řešení problémů. První fází je **evokace**, kdy je u edukanta vyvolán zájem o učivo a to tím, že je primárně zjišťováno, co již ví, co si myslí. Výsledkem je pak zájem o vědění či řešení daného úkolu. Tato fáze by měla trvat přibližně 20 % z celkového času edukační jednotky. Druhou fází je **uvědomění si významu**. Edukanti hledají nové informace, upřesňují a konfrontují své názory s těmi původními. Tato fáze by měla trvat přibližně 60% edukační jednotky. Poslední třetí fáze je **reflexe**, která vede edukanty k prohloubení učiva. Měla by trvat nejméně 20% z celkového času. Svě poznatkové struktury zde žáci převádí do smysluplného rámce souvislosti.¹⁷ Při takovém učebním procesu jsou rozvíjeny kognitivní dovednosti a to především vnímání, pozorování a uspořádávání informací. Též dochází k rozvoji umění vyjadřování se, což velmi povyšuje kognitivní funkce. Při této komplexní výukové metodě hraje velkou roli edukátor. Ten musí edukanty pobízet správně položenými otázkami. Tato metoda je velmi vhodná pro práci v muzejním prostředí. Na lektora samozřejmě klade vysoké nároky, a to nejen na přípravu samotného programu, ale též vyžaduje edukátorovu flexibilitu. Žádná hodina nebude stejná, jako např. u výkladu. Edukační hodina je stavěna na komunikaci, názorech a znalostech žáků a ta bude pokaždé trochu jiná. Lektor musí být velmi dobře seznámen s touto metodou, aby ji efektivně využíval. V ideálním případě je vhodné projít soustavou kurzů kritického myšlení a stát se certifikovaným edukátorem RWCT.¹⁸

Další velmi vhodnou metodou pro edukační činnost probíhající v muzeu je **projektové vyučování**. Projektová výuka je učení v projektech, kdy jsou zadaná témata řešena komplexně. Jde o metodu, kdy jsou překračovány hranice školy a zde je místo pro muzeum a jeho prezentaci odborné a vědecké činnosti. Edukace probíhá v terénu, např. v přírodě či kulturním prostředí. Účastníci projektu jsou angažováni a přebírají odpovědnost za řešení projektu. Tento typ výuky učí edukanty spolupráci, protože projekty jsou z velké části týmovou prací. Velmi výhodný pro školu i muzeum je fakt, že projektová výuka slučuje vždy několik vyučovacích předmětů. Muzeum má tak možnost nabídnout škole projekt, který bude navázán na RVP v několika rovinách a škola bude moci v muzejním prostředí trávit více času.

¹² PEŠKOVÁ, Jitka. *Vzdělávací strategie Jihočeského muzea v Českých Budějovicích*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2013. Magisterská diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Lenka Mrázová, s. 31.

¹³ VAŽANSKÝ, Mojmir, SMĚKAL Vladimír. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995, s. 103-104.

¹⁴ BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidi do muzea*. Náchod: Juko, 2003, s. 382.

¹⁵ MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 159.

¹⁶ *Ibidem* s. 159.

¹⁷ *Ibidem* s. 159-161.

¹⁸ více na www.kritickemysleni.cz

obr. 1: Kontrolní seznam pro úspěšnou návštěvu muzea

	Pro učitele	Pro muzejní pedagogy	
Příprava	Je muzeum a jeho současná prezentace známé?	Jsou známy: věk, úroveň znalostí a očekávání žáků a učitele?	
	Bude cíl návštěvy muzea stanoven napevno a dohodnut s muzejním pedagogem?	Budou časový rámec a cíle návštěvy muzea dohodnuty předem s učitelem?	
	Budou vybrány určité objekty pro prohlídku?		
	Vědí žáci, jak se do muzea dostat?		
Organizace	Informovat rodiče a ostatní učitele	Informace o otevírací době apod.	
	Náklady	Má skupina dostatek prostoru u vybraných exponátů (místo k sezení, připravené materiály)?	
	Kontrola otevírací doby, ohlášení skupiny		
	Speciální nabídky muzea?		
	Dohodnutý čas setkání s muzejním pedagogem	Časový plán	
Prohlídka	Pozdrav	Pozdrav	
	Pravidla v muzeu celkové a speciálně pro tuto návštěvu	Pravidla v muzeu celkové a speciálně pro tuto návštěvu	
	Časový rámec	Časový rámec	
	Práce u objektů	Práce u objektů	
	Společná reflexe	Společná reflexe	
	Ukončení	Ukončení	
	Následné zpracování	Vyjasnění dotazů	Diskuse s učitelem
		Zapsání zkušeností	Možnosti dalšího využití návštěvy muzea
Další využití ve vyučování			

WAGNER Ernst, DREYKORN Monika. *Museum Schule Bildung*. München: Kopače, 2007, s. 188.

Projekt lze tedy vymezit jako „komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou s životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu“.¹⁹ Průběh projektu je dělen do několika fází. První je **stanovení cíle**, kdy je nutné zjistit realizovatelnost projektu. Druhá fáze je **vytvoření plánu řešení**. V této fázi velmi záleží na prodiskutování plánu a stanovení individuálních úkolů pro každého edukanta z dané skupiny. Vypracovaný plán projektu by měl být dostupný všem, tedy celé skupině edukantů, aby bylo možno kontrolovat průběžnou **realizaci projektu**. Třetí fází je realizace plánu. Na této úrovni se realizují veškeré zadané úkoly, které byly stanoveny pro úspěšnou realizaci. Poslední fází je **vyhodnocení**. Zde jde hlavně o objektivní posouzení přínosu nejen celého projektu, ale též přínosu jednotlivých řešitelů. Hlavní součástí je zveřejnění výsledků společného úsilí.²⁰ Projektové vyučování motivuje, ale hlavně vede řešitele, tedy edukanty, k zodpovědnosti. Posiluje

u žáků schopnost týmové práce. Zvyšuje se u nich samostatnost v rozhodování při práci atd. Muzeum je velmi vhodným prostředím, a to nejen díky sbírkovému fondu, ale též díky odborníkům z mnoha oborů, kteří v muzeu pracují. Muzeum má možnost tvorby projektů v mnoha vědních oborech, které jsou v muzeu zastoupeny.

Výuka zážitkem patří k časově i organizačně náročným výukovým metodám. Je však velmi vhodnou metodou pro muzejní prostředí. Tato metoda není prakticky využívána formálním vzděláváním. Bude se tedy jednat o vitanou změnu ve vzdělávacím procesu. Při výuce zážitkem dochází k probuzení emocí, které upevňují prožitek a tedy lepší zapamatování si daného tématu, to je pro neformální vzdělávání v muzeu velmi důležité. Emoce podporují samostatné vzdělávání, které je motivováno vlastním zájmem. Výuka zážitkem je vzdělávací proces, který by měl zahrnovat několik důležitých prvků. Jedním z nezastupitelných prvků je **učitel**, který má za úkol zprostředkovat **zážitek**. Díky zážitku pak účastník zažívá **dobrodružství**. Dalším prvkem je následné **použití zís-**

kané znalosti. Edukátor by měl dohlédnout, aby právě tento prvek nebyl vynechán a díky použití získané znalosti si edukant ověřil své nově získané znalosti či dovednosti. Velmi důležitým prvkem je **reflexe**. Ve výuce zážitkem jde o mentální a emocionální zážitky, kdy během reflexe dochází k jejich rozboru, a to buď individuálně či formou skupinové diskuse. V celém přístupu je pak potřebné, aby edukátor zajistil bezpečnost, která dává účastníkům svobodu učit se formou zážitku. Cílem celého edukačního procesu je získání nových poznatků a vědomostí nejen o daném tématu, ale i o sobě a týmu. Schopnost týmové spolupráce je pro edukanty velmi důležitá kompetence.²¹

Edukace, muzeum a škola

Edukační činnost určená školám by měla být vícestupňová a dlouhodobá. Muzejní pedagog by měl dbát, aby probíhala ideálně ve třech základních krocích. Prvním krokem je **příprava na návštěvu muzea ve škole**. Ta může být provedena jak muzejním pedagogem, tak samotným učitelem, který bude aktivně zapojen do výukového programu. Druhá fáze je samotný **výchovně-vzdělávací program v muzeu**, který je vytvořen muzejním pedagogem a je veden lektorem. Třetí fáze je **zhodnocení**, které může opět probíhat ve škole. Zhodnocení či reflexe je důležitým krokem, kdy dochází k upevnění poznatků.²² Jen tak lze očekávat efektivní přínos např. v podobě pozitivního dojmu z návštěvy. Ernst Wagner a Monika Dreykorn sestavili „Kontrolní seznam pro úspěšnou návštěvu muzea“ viz. obr. 1, který ukazuje možný model celého procesu úspěšné návštěvy muzea. Ten vychází z poznatků o vztahu mezi muzeem a školou.

Edukační programy se v žádném případě neobejdou bez systematické evaluace. „Evaluace v muzejní edukaci v sobě nese potenciál napomáhat vést muzejní pedagogy vstříc skutečné profesionalizaci jejich odborné činnosti i k odpovídajícímu vnímání odbornosti tohoto pracovního postu ostatními kolegy a odbornou veřejností“²³. Evaluaci byl věnován příspěvek Lucie Jagošové v předešlém čísle, která se touto problematikou u nás zabývá.

²¹ FRANC, Daniel, ZOUNKOVÁ, Daniela, MARTIN, Andy.

Učení zážitkem a hrou. 1.vyd. Brno: CPRESS, 2007, s. 20-23.

²² BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřena: průvodce na cestě muzea k lidem a lidé do muzea*. Náchod: Juko, 2003, s. 383.

²³ JAGOŠOVÁ, Lucie. Potenciál evaluace pro muzejního pedagoga. In *Acta musealia Supplementa 2013: Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola Zlín 20 – 22. března 2013*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2013. V tisku.

¹⁹ MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, s. 168.

²⁰ Ibidem s. 169.

Muzea jsou z velké většiny zaměřena na školy, neměla by však opomíjet ostatní početné cílové skupiny, kde je velký návštěvnícký potenciál, který je potřeba více využít.

Závěrem

„Muzeum na veřejnost působí především svým vlastním vyjadřovacím prostředkem – originálním výtvozem, jehož specifická „řeč věcí“ se podstatně liší od verbální komunikace. Poznání možnosti i mezi komunikace je základním předpokladem pro dosažení efektivního výchovně vzdělávacího působení“²⁴. Ve výchovně-vzdělávacím procesu je důležité více stavět na vizuálním či taktilním zážitku, protože právě tyto činnosti jsou nejen zábavné, ale daleko lépe se u nich jedinec učí, než formou klasického výkladu. „Muzejní edukace ve všech svých rysech a formách výrazně přispívá k humanizaci a kultivaci nejširších vrstev obyvatelstva, které může zaujmout svou hodnověrností, setkáním s originály a nejen vizuálními, ale stále častěji také taktilními, auditivními, čichovými i motorickými zážitky a funkčním využíváním moderních technologických prvků.“²⁵ Jedním z cílů edukace v muzeu je obeznámit cílové skupiny s muzejními sbírkami. Prostřednictvím nich pak dochází k pochopení kontextů a tím umožňuje poznávání kultury i přírody. Edukace v muzejním prostředí tak výrazně napomáhá socializaci všech sociálních i věkových skupin. ■

Klíčová slova:

Muzeum, muzejní edukace, edukátor v muzeu, výukové metody

Keywords:

Museum, museum education, museum educator, teaching methods

Použitá literatura:

BENEŠ, Josef. *Kulturně výchovná činnost muzeí. Díl 1, Část textová*. 1. vyd. Praha: SPN, 1981. 153 s.

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. *Brána muzea otevřená: [přůvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]*. Náchod: Juko, [2003]. 583 s. ISBN 80-86213-28-5.

FRANC, Daniel, ZOUNKOVÁ, Daniela a MARTIN, Andy. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. vii, 201 s. Edice aktivit a her. ISBN 978-80-251-1701-9.

HOOPER-GREENHILL Eilean. *Museums and Education: purpose, pedagogy, performance*. London: Routledge, 2007. 231 s. ISBN 978-0-415-37935-9.

JAGOŠOVÁ, Lucie, JÚVA Vladimír, MRÁZOVÁ Lenka. *Muzejní Pedagogika: Metodické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1.vyd. Brno: Paido, 2010. 298 s. ISBN 978-80-7315-207-9.

KOTLER, G. Neil, KOTLER Philips, KOTLER, I. Wendy. *Museum marketing & strategy: Designing Missions, Building Audience, Generating Revenue & Resources*. vyd. 2. San Francisco: Publisher by Jossey-Bass, 2008. 509 s. ISBN 978-0-7879-9691-8.

MAŇÁK, Josef a kol. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a SMĚKAL, Vladimír. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.

WAGNER, Ernst, DREYKORN, Monika. *Museum Schule Bildung, München*: Kopaed, 2007. 224 s. ISBN 978-3-86736-019-7.

– Sborníky a články ve sbornících:

Acta musealia Supplementa 2007: Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola Zlín 20. – 21. března 2007. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2007. 94 s. ISBN 978-80-87130-01-8.

JAGOŠOVÁ, Lucie. Potenciál evaluace pro muzejního pedagoga. In *Acta musealia Supplementa 2013: Sborník příspěvků z konference Muzeum a škola Zlín 20 – 22. března 2013*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2013. V tisku.

– Legislativní dokumenty:

Česká republika. Zákon č. 122/2000 ze dne 7. dubna 2000 o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 36, s. 1686-1691.

Ministerstvo kultury České republiky. *Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v České republice na léta 2009 – 2014: Koncepce rozvoje muzejnictví*. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2009. 12 s.

– Studijní práce:

PEŠKOVÁ, Jitka. *Vzdělávací strategie Jihočeského muzea v Českých Budějovicích*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav archeologie a muzeologie, 2013. 146 s. Magisterská diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. Lenka Mrázová.

– Elektronické dokumenty:

Mezinárodní rada muzeí (ICOM). *Profesní etický kodex ICOM pro muzea*. [online]. Paříž: Mezinárodní rada muzeí (ICOM), 2006. 17 s. ISBN 92-9012-260-9. [cit. 2013-8-20]. Dostupný z WWW: <http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icom-czech/pdf/eticky_kodex/ICOM_eticky_kodex.pdf>.

Státní kulturní politika České republiky 2009 – 2014. [online]. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2009, 109 s. [cit. 2013-8-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/kulturni-politika-fresh.pdf>>.

²⁴ BENEŠ, Josef. *Kulturně výchovná činnost muzeí. Díl 1, Část textová*. Praha: SPN, 1981, s. 49.

²⁵ JAGOŠOVÁ, Lucie, JÚVA Vladimír, MRÁZOVÁ Lenka. *Muzejní Pedagogika: Metodické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1.vyd. Brno: Paido, 2010, s. 75.

Mgr. Jitka Pešková (*1972)

Vystudovala v bakalářském a navazujícím magisterském studiu obor muzeologie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Dále absolvovala v bakalářském studijním programu specializaci v pedagogice na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích.

V současné době působí jako muzejní pedagog v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích a věnuje se muzejní pedagogice, práci s veřejností a možnostem využití dobrovolníků v edukační činnosti muzea.